

Posudek na diplomovou práci Bc. Zuzany Konopáčové

Název práce: **Analýza mocenských vztahů a genderových stereotypů v dílech Gabriely Preissové – *Gazdina roba a Její pastorkyňa***

Autorka posudku: doc. PhDr. Blanka Knotková-Čapková, Ph.D., **vedoucí práce**

V Praze, 16. 10. 2012

Volba tématu diplomové práce Bc. Zuzany Konopáčové je výsledkem **dlouhodobého soustředěného zájmu** diplomantky jednak o genderové analýzy české literatury především 19. století, jednak konkrétně o dílo Gabriely Preissové. Diplomantka zpracovala jeden z aspektů jako svého druhu črtu k diplomové práci už v článku, publikovaném ve studentské monografii *Tváří v tvář. Gender jako metodologický nástroj literárních analýz* (2010). Svůj teoretický zájem zaměřila na studia moci v literatuře, což opět rozpracovala publikačně, jako spoluautorka článku rozebírajícím povídku Boženy Němcové *Divá Bára* (*Mezi obzory. Gender v interdisciplinární perspektivě*, 2011).

Za **výzkumné cíle** své diplomové práce si Bc. Konopáčová stanovila analýzu genderových stereotypů a mocenských vztahů ve dvou vybraných románech Preissové. V **teoretické části** považují rozbor konceptu moci z různých autorských pohledů (především Foucault, Bourdieu a Hall) za zdařilé a na diplomantské úrovni propracované do značné hloubky. Diplomantka i zajímavě a sebe-reflektivně charakterizuje, jak tyto koncepty poznávala a jak postupovala při zpracovávání dalších autorských pohledů na ně (od Renzetti a Currana k Foucaultovi a dalším, viz str. 16). Je zde patrné, že se těmito koncepty zabývala už delší dobu, dokáže je dosti dobře propojovat a vzájemně porovnávat. Jejich charakteristiky reflektuje i v rámci české odborné literatury (Barša, Fulka – i když od Fulky mohlo být uvedeno více textů, např. *Psychoanalýza a francouzské myšlení*). Přesto je třeba ocenit, že se diplomantka snažila zohlednit i českou odbornou (feministickou) literaturu – např. Matonoha, alespoň okrajově Heczková, což sice mohlo být také rozvedeno do větší šíře i hloubky, nicméně během práce na textu doznala tato stránka velmi pozitivních změn. Diplomantka také věnovala zaslouženou pozornost i dobovému kontextu – vzniku děl i dějiště obou příběhů.

Za ne zcela konzistentní aspekt teoretické části považují zařazení některých konceptů feminismu difference, od nichž se autorka nakonec stejně distancuje a které výsledně v konečné verzi práce nakonec ani analyticky použity nejsou. S touto částečnou nesourodostí autorka bojovala delší dobu, konstatují nicméně, že ji omezila na naprosté (a de facto marginální) minimum.

Pokud jde o **vlastní analýzu**, je hlouběji i originálněji zpracována část, věnující se právě mocenským vztahům, než část věnovaná genderovým stereotypům. Část textu (kapitola 4), kde jsou jednotlivé postavy příběhů rozebírány z hlediska genderových stereotypů, není sice přímo popisná, ale je řazena spíše tematicky než na základě vygenerovaných problémů: podkapitoly jsou např. nazvány podle jednotlivých postav, nikoli podle jevů, jež reprezentují a jež jsou v textu i zmíněny – např. koncept hanby, ve feministické literatuře velmi stěžejní.

Hluběji mohl být dle mého názoru z feministické perspektivy rozpracován i koncept mateřství (kap. 3). Za nejsilnější a nejlepší část práce považuji jednoznačně rozbor postavy Kostelničky (*Její pastorkyňa*). Po stylistické stránce se sice některé poznatky opakují, zejména na klíčovou otázku, zda byla Kostelnička „poslušným tělem“, vlastně autorka odpovídá už na str. 40, ačkoli by k odpovědi měl text teprve postupně dospět. Velmi nicméně oceňuji, že zde autorka artikuluje silnou a originální tezi (Kostelnička *je* poslušným tělem), k níž dochází zcela samostatně, a i když by se mohly nabízet i jiné interpretace, je tato podepřena dobře volenými i přesvědčivě formulovanými argumenty.

Celkově je rozbor *Její pastorkyně* jaksí bohatší než *Gazdiny roby*, což je jistě dáno i tím, že prvnímu z románů věnovala Bc. Konopáčová analytickou pozornost již v průběhu posledních dvou let studia. U analýzy *Gazdiny roby* by přece jen bylo dobré alespoň naznačit psychoanalytický směr rozboru (zejména pokud jde o vztah Mánka a jeho matky). Je sice pochopitelné, že se autorka chtěla držet původně stanovených kritérií analýzy, nicméně to, že uvedený směr není ani naznačen a zmíněn, přece jen považuji za jistou mezeru. Pokud jde o jednotlivé postavy tohoto románu, je zajímavé, že jsou jako subjekty pojednány všechny až na Samka, který je v analýze vlastně traktován jen ve vztahu k ostatním postavám a jaksí instrumentálně. Do jisté míry by přitom bylo možné jej interpretovat jako literárního „antihrdinu“, i např. vzhledem k jeho hendikepu. Toto by případně mohla autorka u své obhajoby okomentovat.

Za velmi zdařilé i čtivě formulované považuji závěrečné vyznění a pointu – motiv smrti je tu interpretován dvojím možným způsobem, i jako podřízení se genderovému řádu, i jako subverze a vzpoura. Zde by se přímo nabízela teoretizace podle Spivak (*Can the Subaltern Speak*).

Po **stylistické a jazykové stránce** práce doznala velmi pozitivního vývoje a nedostatky v tomto ohledu jsou nečetné a drobné (např. některé stylistické neobratnosti jako „mocenská literatura“ místo „literatura o moci“ – str. 8, nebo archaismy, svědčící o ovlivnění stylem rozebíraného díla – např. ... Mánek se ... „oženil s Maryšou, která mu byla ekonomicky rovnější“ – str. 50). Celkově je ale text psán srozumitelně a čtivě, čemuž napomáhají i (místy až příliš hojně užívané) řečnické otázky, náležející spíše publicistickému než odbornému stylu.

Celkové hodnocení: Diplomová práce Bc. Zuzany Konopáčové je výsledkem dlouhodobého úsilí, hlubokého zájmu, četných konzultací i revizí. **K obhajobě ji rozhodně doporučuji.** Má silnější a slabší části, některé jsou zcela **výborné**, jiné se blíží spíše k **velmi dobré**. Pokud by diplomantka dostatečně vysvětlila a vyargumentovala připomínky formulované v tomto posudku, nebránila bych se výslednému **výbornému** hodnocení.